

ANDREJSALA LAIKA GRIEŽOS

I daļa

ANDREJSALAS RAŠANĀS

Rīgas veidošanās notikusi vairāku gadsimtu garumā.

Daugavas gultnes maiņa un mākslīga regulēšana veicinājusi jaunu salu rašanos. Laika gaitā tās saplūdušas cita ar citu, ar krastu vai izzudušas pavisam.

Lai Daugavu piemērotu kuģniecībai un aizsargātu Rīgu no plūdiem, XVI gs. tika sākta dambju būvniecība. XVIII gs. otrajā pusē tika uzcelta dambju sistēma, kuras ietekmē turpinājās jaunu salu veidošanās.

Daugava no Doles salas līdz ietekai jūrā XVIII gs. otrajā pusē. Avots: Valsts arhīvs

XIX gs. Rīgas plānos redzama neapdzīvota sala, kas piederēja pilsētai. Kopš XIX gs. 40. gadu beigām pilsētas plānos salas nosaukums ir Andrejsala.

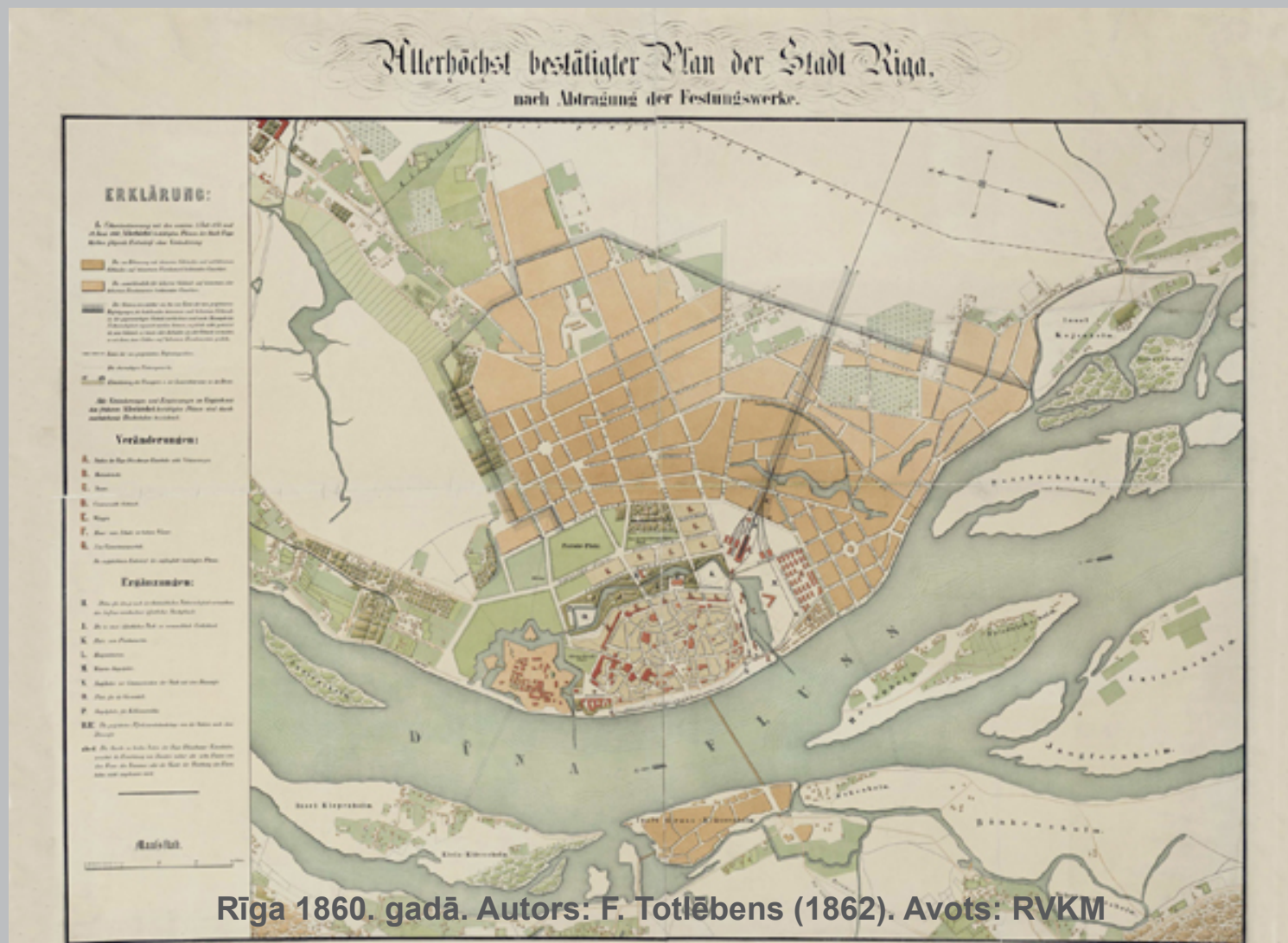

Sala tika uzņēmāta 1853. gadā. Tās teritorija bija aptuveni 180 tūkstoši kvadrātmetru. Salas plānā bija iezīmēti smilšu klajumi, divi ezeriņi, krūmāji, ganības un viena neapdzīvojama būve.

Rīgas Policijas apgabala plāna fragments (1858. gads). Avots: RVKM

XIX gs. vidū Andrejsala vēl nebija apgūta. Tās tuvākajā apkaimē jau bija ierīkots Keizara (Viestura) dārzs ar paviljoniem, celiņu sistēmu un dīķiem, kas bija izveidojušies Daugavas atteku vietā.

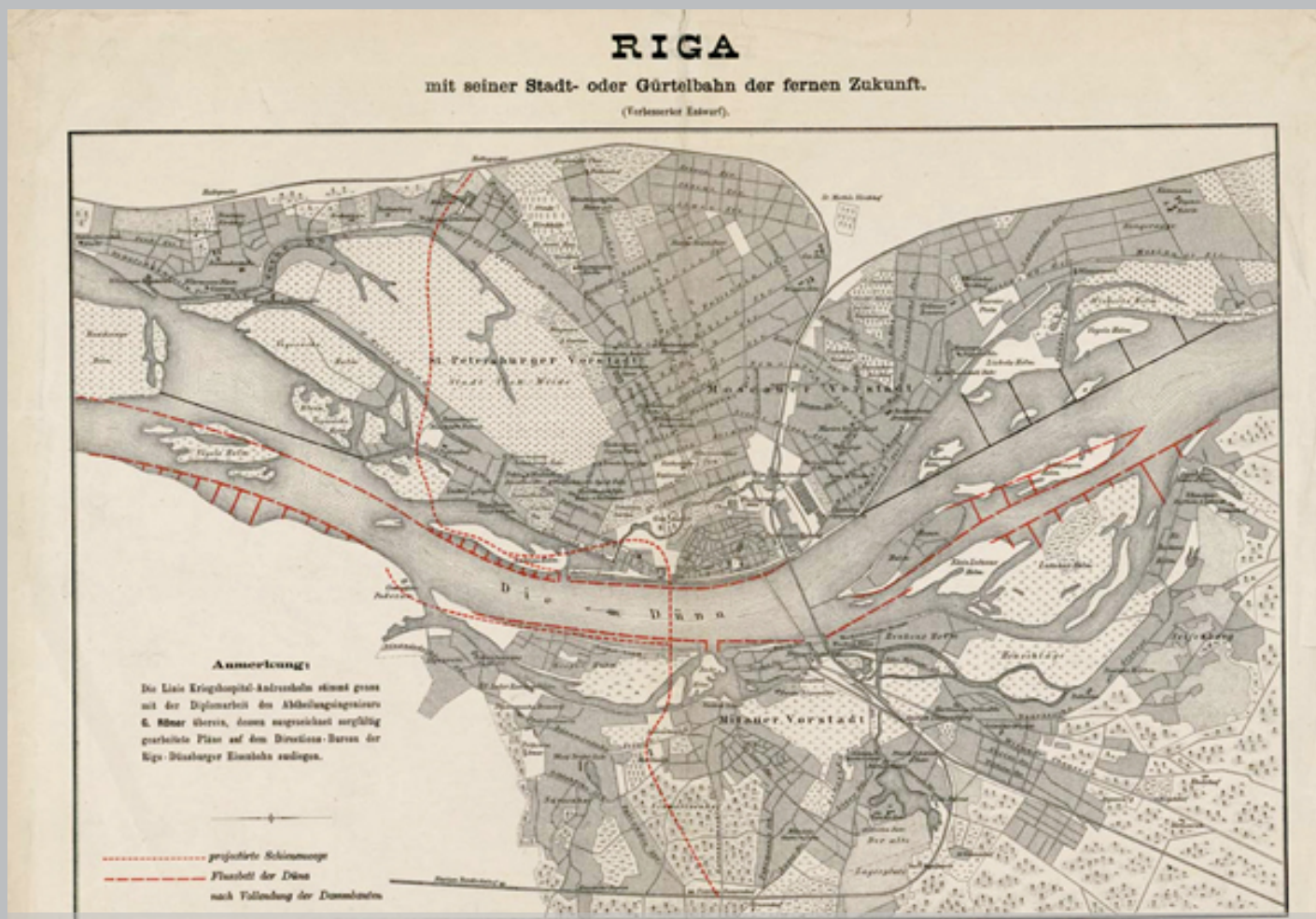
DAUGAVAS PĀRVEIDOŠANA

XIX gs. sākumā pirmoreiz lielāka uzmanība tika pievērsta upes bagarēšanai, taču tādējādi nebija iespējams nodrošināt nemainīgu dziļumu. Kuģošanu apdraudēja neskaitāmi sēkļi.

Daugavas regulēšanas plāns (XIX gs. 80. gadi). Avots: RVKM

1874. gadā tika izstrādāts jauns Daugavas gultnes regulēšanas plāns. Tika nolemts ostā iekārtot jaunas teritorijas kravu apstrādei, un pie Andrejsalas tika izbūvēts bolverks. Krastmalas virsūdens daļa jeb nogāze tika nobruģēta ar laukakmeņiem.

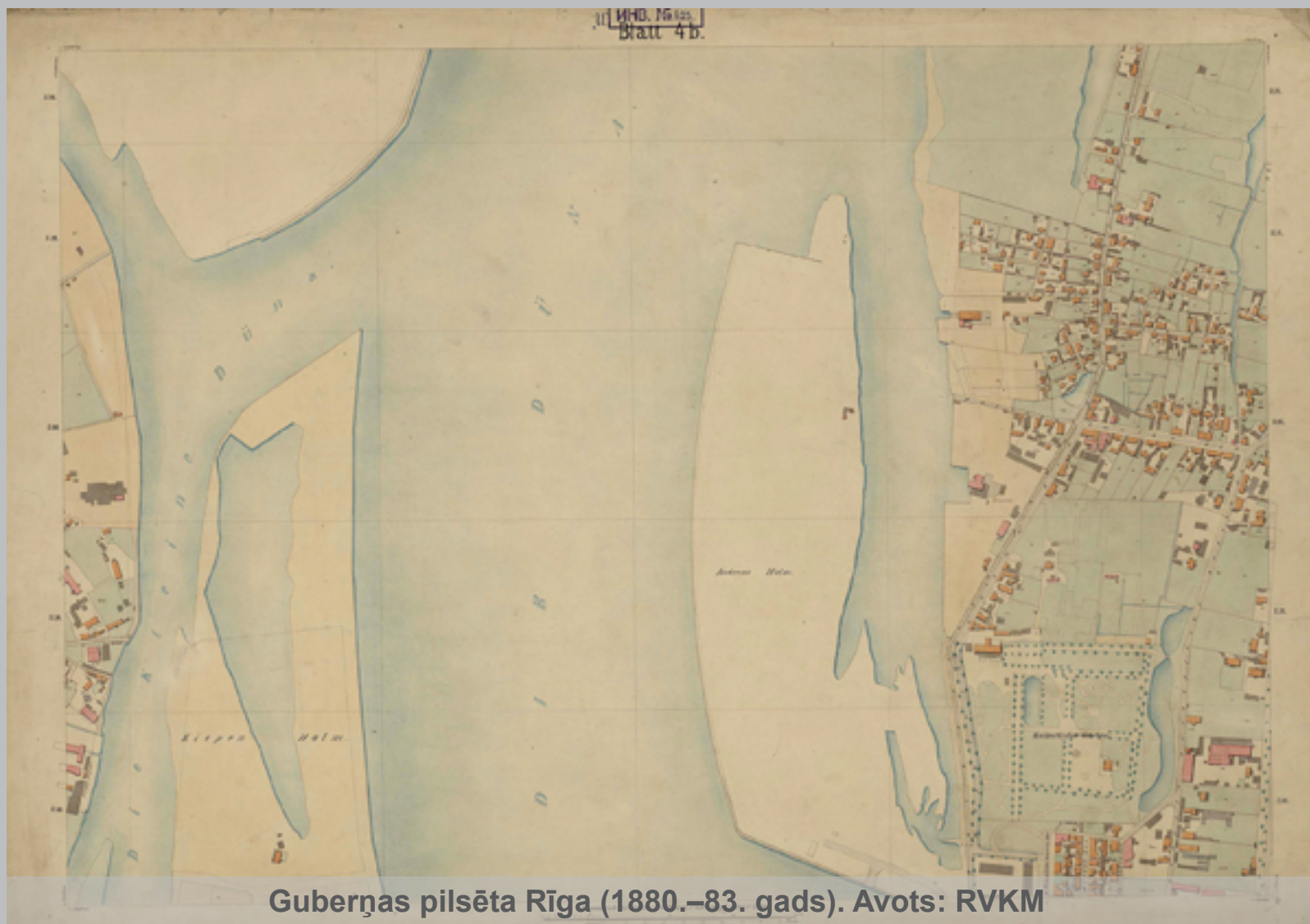
Rīga ar pilsētas dzelzceļa joslām tālākā nākotnē (XIX gs. 70. gadi). Avots: RVKM

1875.–77. gadā uz YZ jeb Andreja dambja tika ierīkota muitas krastmala. 1894. gadā tika aizbērta upes atteka pie Andrejsalas, tādējādi iegūstot lielu laukumu. 1911. gadā tika uzbērta arī laukums starp pilsētas spēkstaciju un dzelzceļa noliktavām.

Gubernas pilsēta Rīga (1884. gads).
Autors: S. Kleins (1885). Avots: RVKM

1893. gadā Rīgas pilsētas valde sadalīja Andrejsalas dienvidu daļu un Andrejostas krastu iecirkņos, kas parasti tika iznomāti uz gadu.

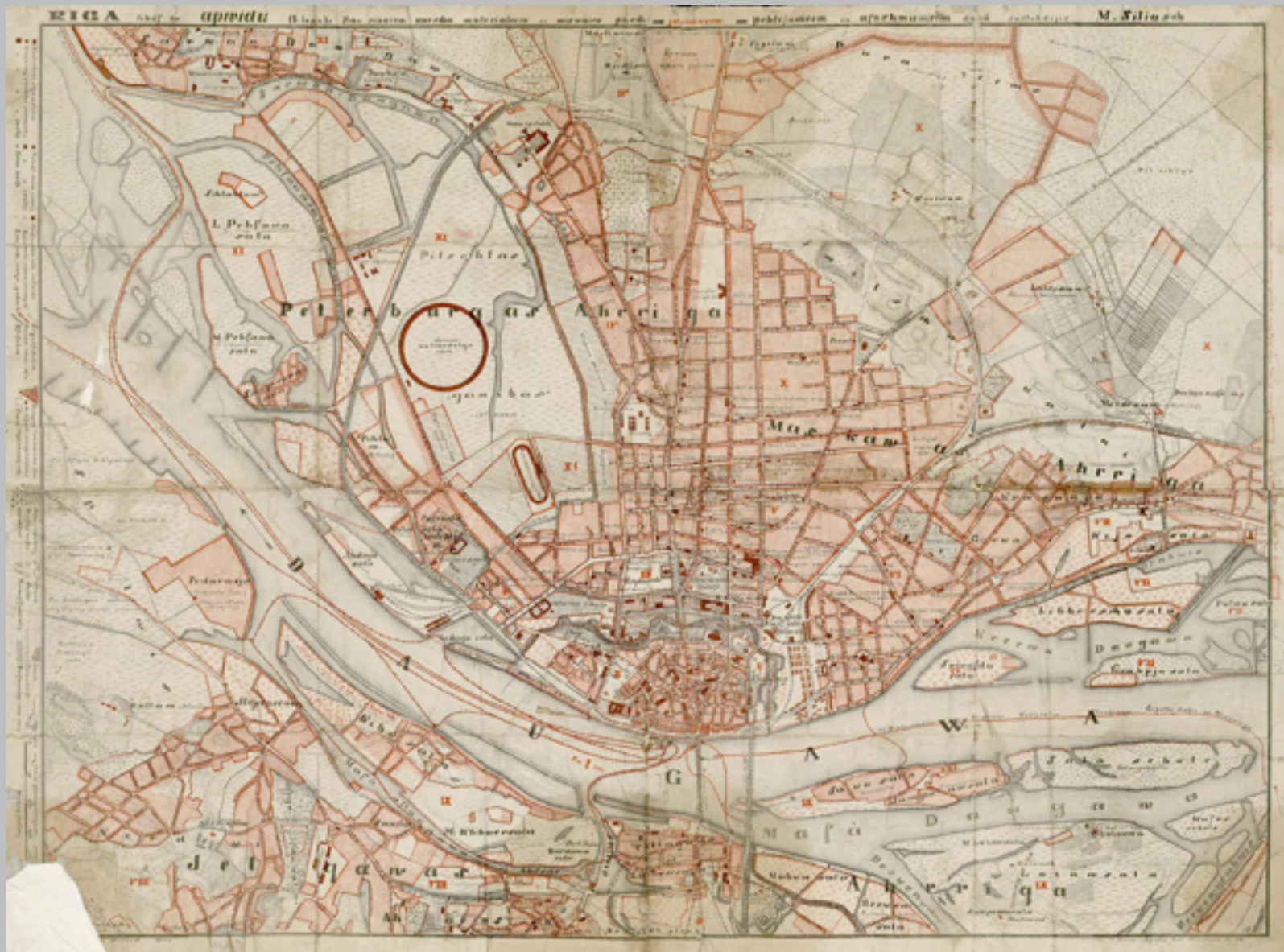
Gubernas pilsēta Rīga (1880.–83. gads). Avots: RVKM

Aiz dambja izveidojās baseins, kas tika nosaukts par Andrejostu un izmantots kā stāvvietu velkoņiem un ziemas osta nelieliem kuģiem.

Jaunuzbūvētais bolverks atstāja ieeju līcī, kurā vēlāk tika uzbūvēta Dzelzceļa (Eksporta) osta. Tagadējo veidolu sala ieguva ap 1895. gadu, kad tika aizbērtā Daugavas atteka pie Andrejsalas.

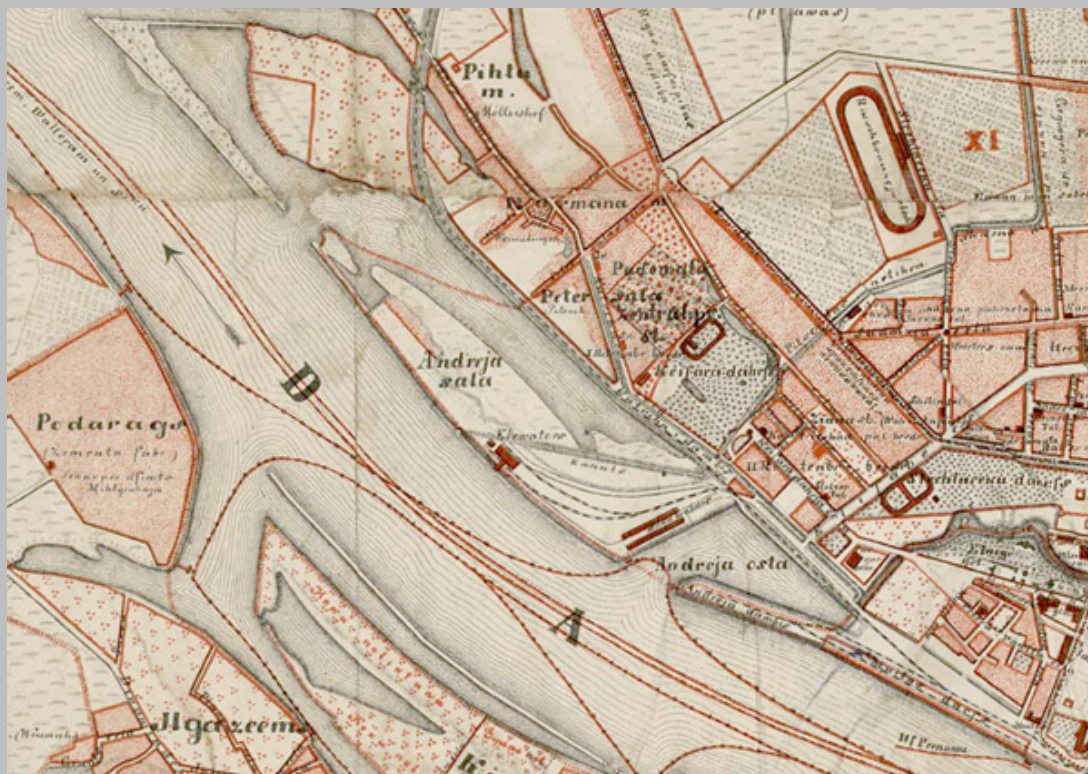
Daugavas plāns Rīgas ostas ietvaros (1881. gads). Autors: A. Nagels. Avots: LNB

Karte Rīga līdz ar apvidu 1896. gadā. Autors: M. Siliņš. Avots: RVKM

INFRASTRUKTŪRA

1892. gada plānā redzams, ka aiz siļķu brāķa atrodas publiski izmantojama artēziskā aka. 1894. gadā tika izstrādāts apgaismes ierīkošanas projekts Andrejsalai. Pirms I Pasaules kara Andrejsalā darbojās 25 gāzes un petrolejas laternas.

Andrejsalas infrastruktūra XIX gs. beigās.

XIX gs. 90. gadu sākumā tika izstrādāts kanalizācijas sistēmas projekts, kura realizācija tika sākta 1894. gadā. Andrejsalas teritoriju šķērsoja pilsētas centra maģistrālais notekūdeņu kolektors, kas darbojas arī mūsdienās.

**Vēsturiskā notekūdeņu kolektora izvads
Daugavā pie elevatora 2007. gadā.
Avots: JAU**

Andrejsalas plānā uzskatāmi attēloti dzelzceļa pievedceļi, ēkas, ceļi un dažādi tehniskās infrastruktūras objekti saistībā ar tiem: elektriskā loka laternas dzelzceļa zonā, laternas gar ielām un laukumiem, ūdensvads, kanalizācijas kolektors u.c.

1910. gada Rīgas ostas augšējās daļas situācijas plāns. Avots: RVKM

IELAS

1895. gadā Andrejsalā tika izveidota ar smilšu segumu klāta iela, kas sākotnēji savienoja Andrejostu ar elevatoru. Vēlāk smilšu segums tika aizstāts ar bruģi. XX gs. sākumā ieklātais bruģis Andrejsalā saglabājies līdz mūsdienām.

Bruģa segums Andrejsalas dienvidu daļā. Avots: JAU